

Tawbah-Kutaa 3ffaa

Description

Kutaa darbe keessatti tawbah jechuun badii irraa buqqaâ€™uu fi gaabbun gara Rabbiif ajajamuutti deebiâ€™udha jennee turre. Akkasumas, Istighfaara jechuun araarama kadhachuudha. Yeroo baayâ€™ee namni kan jeeqamu fi hirriba dhabuuf qalbiin isaa yommuu badii xurooftudha. Namni badii irraa buqqaâ€™uu yommuu araarama kadhatu, xurii badii qalbii isaa irraa dhiqaa jira. Kuni immoo qalbiin isaa akka qulqulloofte taasisa. Qalbiin yoo qulqulloofte namni jirenyaa keessatti boqonnaa sammuu, tasgabbi fi milkaâ€™inna argata. Harâ€™as itti fufuun faaydaalee tawbah fi istighfaara ni ilaalla:

3-Aayata irraa kanneen fayyadaman namoota tawbataniidha

Jechi Aayata jedhu hiika baayâ€™ee qaba. Garuu bakka lama gurguddootti qoodun ni dandaâ€™ama. **1Ifaaâ€™“** Aayata Kitaaba Rabbiin irraa buâ€™e. Afaan Oromootin keeyyata (verse) jechuuni dandeenya. Aayata (keeyyata) kana keessa barnoota, gorsa, qajeelcha, ragaalee fi odeeefannootu jira.

2ffaaâ€™“ Aayata Kawniyyah- Asitti hiikni aayata â€œemallattooâ€™a, kawniyyah yommuu jennu wantoota uumamaniidha. Wantoonni uumaman kunnini Khaaliqa isaan uumeetti waan akeekanif mallatoodha. Namni Baadiya tokkoakkana jedhamuun gaafatame, â€œRabbii kee akkamitti beekte?â€ Innisakkana jechuun deebise, â€œBiyyee gammoojji keessatti faanaa beelladaa yommuu argu, beellanni karaa kanaan akka darbe nan beeka. Kanaafu, Yuniversin (wantoonni uumaman) kuni hundi gara Khaaliqa akeku. Beelladni yoo hin darbinakkuma faanni ofiin argamu hin dandeenye, wantoonni uumaman kunninis ofiin of argamsiisu hin dandaâ€™an.â€ Kanaafu, wantoonni uumaman kunnini hundi mallattoolee Tokkichummaa, Guddinnaa fi Dandeetti Rabbii oltaâ€™aa agarsiisaniidha.

Garuu gosoota aayata lamaan kanarraa kan fayyadamu, namoota xinxallanii fi uumamni isaanii sirrii taâ€™eedha. Wanta tokkotti xinxallanii barnoota irraa fudhachuuf, xinxallii irraa wanti nama dhoowwu kaâ€™uu qaba. Yeroo baayâ€™ee keeyyata Qurâ€™aanaa fi wantoota uumamaniitti akka hin xinxalline kan nama taasisu gaflaa, fedhii lubbuu hordofuu fi badii keessatti taruudha. Kunniin qalbii irratti haguuggi taâ€™u. Karaan haguuggi kana itti kaasan immoo tawbah fi istighfaara. Kanaafi, Qurâ€™aana keessattiakkana jedha:

﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقُهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُروجٍ ﴾ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوْسَى وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴾ تَبْصِرَةً وَذِكْرٍ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴾

â€œ**Sila gara samii gubbaa isaanii jirtu, kan uraa (qaawwa) homaatuu hin qabne akkamitti akka ijaarree fi miidhagsine hin ilaallee? Dachii diriirsinee gaarreen gadi dhaabbatoo ishii keessatti gadi suuqne; akaaku [biqiltootaa] babbareedoo hunda irraa ishii keessatti magarsine. Gabricha [gara Rabbii] deebiâ€™u hundaaf hubachiisaa fi yaadachiisaâ€ Suuratu Qaaf 50:6-8**

Sila samii gubbaa isaanii jirtu itti hin xinxallanii? Utubaa malee akkamitti akka olkaasnee fi urjiileen akkamitti akka miidhagsinee hin ilaalanii? Kana keessa mallattoolee sadii dandeetti fi Guddinna Rabbii agarsiisantu jiru. 1ffaa- Samii hangana balâ€™attu utubaa malee ijaaru fi olkaasu. 2ffaa- samiin gara hundaan qaawwi fi uraan homaatu kan keessatti hin argamne taâ€™u. 3ffaa- Urjileedhaan samii miidhagsuudha. Namni kana irratti yommuu xinxalluu Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee fi namoota duâ€™an akka kaasu ni hubata.

Dachii keessas mallattoolee sadii dubbate: 1ffaa- jirenya lubbu-qabeeyyiif akka toltu dachii diriirsu. 2ffaa-Dachiin akka hin sochoone gaarreen keessatti gadi suuqu, 3ffaa- gosoota biqiltootaa garagaraa nama hawwatan dachii keessatti magarsu. Mallattooleen kunniin nama itti xinxalluuf jalqaba irratti barnootaa fi hubanna taâ€™uuf. Ergasii yaadannoo taâ€™uuf. Mallattooleen samii fi dachii keessa jiran sifaata (amaloota) Khaaliqa isaan uumee fi sirreesse nama barsiisu. Namni kana erga baratee boodaakkuma irra deddeebiâ€™e uumamtoota kanniin arguun yaadachisa isaaf taâ€™a. Want mallattoolee kanniin irraa barate ni yaadata[1]. Garuu kana hunda kan hubatuu fi yaadatu nama yeroo hundaa gara Rabbii deebiâ€™uudha (tawbatuudha).

Namni siritti xinxallu, mallattoolee armaan olii irraa wanti baratuu fi hubatu: Uumamni samii fi dachii nama ajaaâ€™ibsisuu, jabeenyi fi ciminni isaanii kuni Dandeettin Rabbii guutuu taâ€™uu argisiisu. Wanti Isa dhibu tokkollee akka hin jirre akeeku.

Miidhagini fi tartiibni isaan keessa jiru Rabbiin ogeessota hunda caalaa Ogeessa akka taâ€™ee fi wanta hundaa akka beeku agarsiisu. Wantoonni nama fayyadanii fi fooyyaâ€™insa fidan samii fi dachii keessatti uumuun rahmata Rabbii agarsiisu.

Guddinni fi tartiibni isaanii Rabbiin Tokkicha wantoonni hundi irratti hirkatan akka taâ€™ee, shariika fi ilmoo kan hin qabne taâ€™uu agarsiisu. Samiin akka gonbisaa tan olkaatedha. Dachiin immoo lubbu-qabeeyyiif tan diriirtedha. Aduu fi jiiyni tartiiba kan qabataniidha. Walitti hin buâ€™an. Kan akkanatti tartiiba qabsiisu Rabbii Tokkicha. Kanaafu, Ibaadan (gabbrriin) guutuu Isa qofaaf taâ€™a[2]

Namni kana hundatti yommuu itti xinxalluu yeroo hundaa gara Rabbii isaa deebiâ€™uun Isa gabbara. Want Isaaf hin mallee irraa ni qulqulleessa.

4-Hidaaya (qajeelcha) argachuu

Namoonni hunduu jirenyaa keessatti dukkana keessaa bahuun ifa qajeelinnaa argachuu barbaadu. Badii hojjachuun dukkana namatti taâ€™a. Dukkana kana keessaa karaan itti bahan tawbaa fi istighfaara. Sababni isaas, namni yommuu gara Rabbii isaa deebiâ€™u fi badii hojjateef araarama kadhatu, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa gara daandii qajeelaatti isa qajeelcha. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنَابَ﴾

Jedhi â€œDhugumatti, Rabbiin nama fedhe ni jallisa, nama [tawbaan gara Isaatti] deebiâ€™e immoo gara Isaatti qajeelcha.â€ Suuratu ar-Raâ€™ad 13:27

Namoonni Rabbiin jallise, sababa isaan waan badaa hojjatanii fi gara Isaatti deebiâ€™u didaniifi. Yommuu isaan baditti lixanii fi gara Isaa deebiâ€™uu didan jallinna isaanii keessatti isaan dhiisa. San booda sheyxaanni jallinna guddatti isaan dabarsa. Kana ilaachise Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَإِخْوَانُهُمْ يَمْدُونُهُمْ فِي الْغَيْثَى ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ

٢٠٢

â€œObboleeyyan isaaniis jallinna isaaniif dabalu. Ergasii [jallisuu irraa] hin gabaabbatan.â€ Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:202

Kana jechuun obboleeyyan namoota jallatanii fi badii baayâ€™ee hojjatanii sheyxaanota. Sheyxaanonni awliyaa (hiriyoota dhiyoo) isaaniti. Sheyxaanonni kunniin jallinnatti isaan dabarsu. Wanta badaa isaan hojjatan sheyxaanonni isaaniif miidhagsuun jallinna ni dabaluuf. Ergasii sheyxaanonni isaan jallisuu irraa hin gabaabbatan (hin dhaabbatan). Garuu namoonni tawbatan, dhara sheyxaanaa jalaa ni bahu:

إِنَّ الَّذِينَ أَتَقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَفْلٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا

٢٠١

فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

â€œDhugumatti, isaan Rabbiin sodaatan yeroo naannaâ€™aan (waswasaan) sheyxaana irraa taâ€™e isaan tuqe, [Rabbiin] yaadatu. Isaanis achumaan argaa taâ€™uâ€ Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:201

Namoonni hojii itti ajajaman hojjatanii fi hojii irraa dhoowwaman dhiisan (muttaqoonni), sheyxaana irraa hasaasni badaan yommuu isaan tuqu, Rabbiin yaadatu. Namni yommuu badii hojjatu ykn wanta isarratti dirqama taâ€™e dhiisu, sheyxaanni wanta badaa isatti hasaasa (wasawasa). Wanti badaan sheyxaanni namatti hasaasu: badiitti nama kakaasu, dallansuu, shakkii fi kkf. Muttaqoonni sheyxaanni eessan isaanitti akka seene qorachuun dafanii tawbatu. Ergasii dhugaa arguun badii irraa ni deebiâ€™u, karaa qajeelaa irratti gadi dhaabbatu. Hojii gaggaarii hojjachuu fi istighfaara baayâ€™isuun dhara sheyxaanaa ofirraa deebisu.

Kanaafu, namni sababa tawbaa fi istighfaaratiin karaa lamaan qajeela.

Iffaaâ€“ Kaafira yoo taâ€™e ykn nama badii baayâ€™ee hojjatu yoo taâ€™e, ergasii tawbatee Rabbiin yoo araarama kadhate, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala isa qajeelcha. Yuusuf Estes seenaa isaa yommuu himu akkana jedha: â€œâ€™Guyyaa tokko xawlaa irratti sujuuda buâ€™uun yaa Rabbii kiyya hoo na qajeelchi.â€™ jedhe.â€ Yuusuf Estes duraan peenxe ture. Amma kunoo Ameerikaa keessatti sheeyka beekkamadha.

2ffaâ€“ Namni erga qajeele booda sababa adda addaatin badii ni hojjata. Yeroo kanatti sheyxanni carraa kanatti fayyadamuun isa jallisuuuf tattaafata. Namni kuni dafee yoo tawbatee fi istighfaara baayâ€“isee, jallinna irraa ni baraarama. Inuma qajeelinni isaaf dabalamu dandaâ€“ama. Akka fakkeenyaatti, Nabii Aadamiin (AS) ilaalun ni dandaâ€“ama. Nabii Adam badii erga hojjate booda dafee tawbatee araarama kadhate. Haadha warraa isaa waliinakkana jechuun araarama akka kadhatan Qurâ€“aanni nuuf hima:

â€œGooftaa keenya! Lubbuu teenya miine jirra. Yoo Ati nuuf hin araaraminii fi rahmata nuuf hin godhin, dhugumatti nuti warra hoongaâ€“an irraa taanaâ€– Suuratu Al-Aâ€“araaf 7:23

Ergasii, Rabbiin subhaanahu wa taâ€“aalaaakkana jechuun deebiseef:

شَمَّ أَجْبَنَهُ رَبُّهُ، فَنَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ

â€œErgasii Gooftaan isaa isa ni filate, isarraa tawbaa qeeblee isa qajeelche.â€– Suuratu Xaahaa 20:122

Kanaafu, namni abdii kutuu hin qabu.

5-Jannata seenu

Faaydaan tawbah fi istighfaara inni guddaa fi xumuraa Jannata seenu fi Jaalala Rabbal aalaminaa argachuudha.

يَهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ
كُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّتٍ تَحْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ يَوْمَ لَا
يَالَّهُ الْنَّبِيُّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَنُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
أُولَئِنَاءِ الَّذِينَ رَبَّنَا أَتَمِمْ لَنَا نُورَنَا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾

â€œYaa warra amantan tawbaa qulqulluun gara Rabbii deebiâ€–aa. Guyyaa Rabbiin Nabiyii fi warra isa wajjiin amanan hin hoongessine san Gooftaan keessan diliwwan keessan isin irraa haxaawee Jannata laggeen jala yaaâ€–an isin seensisuuun ni kajeellama. Ifti isaanii fuundura isaaniitii fi mirga isaanii deema; â€œYaa Gooftaa keenya! Ifa keenya nuuf guuti, nuufis araarami; Ati waan hundaa irratti dandaâ€–aadha.â€– Jedhu.â€– Suuratu At-Tahriim 66:8

Akkuma Umar bin Al-Khaxxaab fi kan biroo jedhan tawbaa qulqulluu jechuun badii irraa buqqaâ€™uu fi gonkumaa itti deebiâ€™u dhiisudha. Akkuma aannan gurâ€™uu saâ€™aatti hin deebine, namni dhugaan tawbatus badiitti gonkumaa deebiâ€™u dhiisudha. Ammas, Hasan ni jedha: tawbaa qulqulluu jechuun qalbiin gaabbu, arrabaan araarama kadhachuu, qaaman badii irraa buqqaâ€™u fi gara fuunduratti itti deebiâ€™u dhiisudha.

Namoota tawbaa qulqulluu tawbatan, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Guyyaa Qiyaamaa badii akka irraa haxaawu, Jannata laggeen jala yaaâ€™an akka seensisuu, ibidda irraa isaan baraarun akka milkeessu waadaa galee jira. Guyyaan Qiyaamaa Guyyaa Rabbiin Nabiyyii fi warroota amanan hin hoongessineedha. Kanaafu, namni harâ€™a amanee Nabiyyii hordofe, Guyyaa san hin hoongaâ€™u. Yommuu munaafiqonni ifni isaanii jalaa dhaamu, warroonni amanan ifti iimaana isaanii fuundura fi mirga isaaniitiin isaaniif ifa. Hanga Jannata gahanii nuura (ifa) kanaan deemu. Ifa kana akka isaaniif guutuu fi isaaniif araaramu Rabbiin kadhatu.

Kuni buâ€™aa tawbaa qulqulluuti. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa warra yeroo hundaa tawbaa qulqulluu tawbatuu fi araarama kadhatu nu haa taasisu.

Guduunfaa

âž Namni yommuu baditti taruu qalbiin isaa haguuggin ni haguugamti. Ergasii haqa aayataa arguun itti ulfaata. Karaan haguuggi kana itti kaasu, tawbah fi istighfaara.

âž Aayaata yommuu jennu aayata Qurâ€™aanaa fi aayata kawniyyah of keessatti qabata. Aayanni (keeyyanni) Qurâ€™aanaa ragaalee ifaa, qajeelcha, gorsaa fi odeeefanno gara fuunduraatti taasifamu of keessatti qabata. Aayanni kawniyyah immoo mallattoolee wantoota uumamaniidha. Wantoonni uumaman hundi gara Uumaa isaanii akeeku. Kanaafu, sifaata (amaloota) Isaa waan agarsiisaniif mallatooleedha.

âž Namni yeroo hundaa tawbatu fi istighfaara baayâ€™isu keeyyatoota fi mallattoolee kanniiniti xinxalluun barnoota fi gorsa argata. Yommuu irra deddeebiâ€™e mallattoolee kanniin ilaalu isaaf yaadachiisa taâ€™a.

âž Badii hojjachuu itti fufuun dukkana namatti taâ€™uun ifa qajeelinnaa akka hin argine nama taasisa. âž Namni yommuu badii irraa tawbatuu fi araarama kadhatu, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa isa qajeelcha.

âž Karaan guddaan dhara sheyxananaa jalaa itti bahan tawbaa fi istighfaara.

âž Hasaasni badaan sheyxananaa namoota jaamsun wanta tokko sirriitti akka hin ilaalle taasisu dandaâ€™a. Rabbiin yaadachuun immoo ijaa fi qalbii bana. Yaanni sheyxananaa namoota dukkanatti darba. Gara Rabbii deebiâ€™uun immoo ifa isaaniif kenna*.

âž Tawbaa fi istighfaarri kaâ€™uumsa namoota qajeelinnaa fi jijjirama barbaadaniiti. Akkasumas, gahuumsa fi xumura namoota milkaaâ€™aniti.

Kitaabban Wabii

[1] [Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabbur](#) 3/39-40, Abdurahman Hanbakah

[2] [Tafsiir Saâ€™diyyi](#) fuula 949, 356 fi 1030

[Al-Akhlaaqu Islaamiyyat wa ususuhaa](#) Jiildi 1 fuula 681-â€¹ Abdurahman Hanbakah

Kitaabban Tafsiiraa biroo

*In The Shade of The Qurâ€™aan 6/263

Date Created

March 7, 2019

Author

admin